

УДК 323.13 (-19/20)
ББК 63.5 (4 Укр)

Георгій Кожолянко
(м. Чернівці, Україна)

РУСИНИ-РУСНАКИ-УКРАЇНЦІ В ГАЛИЧИНІ, НА БУКОВИНІ
У КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Русини-руснаки (за етнонімами ХІХ ст.) Галичини та Буковини не мають відмінних від українців визначальних рис духовної, матеріальної культури та побуту, які б спонукали до виділення їх в окремий етнос. Проблема політичного русинізму, в зазначений вище час, стала предметом дискусій політиків, громадських діячів, журналістів та науковців як в Україні, так і поза її межами – у Словаччині, Польщі, Канаді, Росії, Сербії, Молдові. Окремі політики для виділення русинів як народу, замість об'єктивних фактів з походження, матеріальної і духовної культури русинів, на перший план висувають організаційні засади (існування різних русинських товариств). Українська академічна наука використовує різноманітні джерела (археологічні, писемні, етнологічні – польові дослідження) для пояснення явищ у житті українців. На Буковині етнонім “русин”, який ще існував у кінці ХІХ – на початку ХХ ст., зникає. На його місце приходять етнонім “українці”.

Ключові слова: політики, русини, дослідження, народ, факти, культура.

У другій половині ХХ – початку ХХІ ст. частина істориків невміло користуючись етнічною термінологією, не розуміючи поняття “етнос” та його структури, з позицій колишньої односторонності й політичної прихильності, почали вести дискусії навколо етнічних процесів ХХІ ст. в Україні¹. У них проявились пристрасті, політичні симпатії та антипатії, партійно-політичні інтереси різних країн, вузькокланові інтереси місцевого чиновництва, представників окремих етнічних меншин.

Етнічні процеси початку ХХІ ст. в Україні мають три аспекти: громадянський, політичний та науково-теоретичний. Громадянський аспект проблеми практично не обговорювався до здобуття Україною державної незалежності. А до того він інтерпретувався законодавством Австро-Угорщини та Радянського Союзу.

На сторінках преси можна зустріти висловлювання, де окремі автори переконують, що “визнання національності є особистою справою кожної людини”, “питання національності має залишатись у минулому, а нині завдання формувати політичного українця української політичної нації”. Відповідно у читачів може скластись враження, що Україна не хоче визнати цього природного права. Ще більш прямолінійні окремі представники “старшого брата”, які закликають боротися “за признание исторического права русинского народа называться своим именем”.

На початку ХХІ ст. на Буковині активно проявляються політичні аспекти етнічних процесів. Особливу активність проімперські та російсько-шовіністичні сили, які об'єдналися з комуністичними, проявляють після президентських виборів 2010 року, коли у Верховній Раді України сформувалась неконституційна більшість і комуністи, ввійшовши до неї, стали інструментом великого капіталу та рупором шовіністичних російських сил.

На Буковині та Галичині ситуація ускладнюється ще й тим, що ці терени належать до тих регіонів України, в яких сплелися геополітичні інтереси країн Центральної та Східної Європи і де до розвалу СРСР старий комуністичний режим мав сильну партійно-радянську номенклатуру в особі російськомовних буковинських, галицьких і східноукраїнських маргіналів. До цих груп близькими є маргінали з етнічно змішаних сімей, яким важко ідентифікувати свою етнічну належність. Більшість із них були російськими шовіністами чи зросійщеними маргіналами, носіями ідеології та практики “інтернаціонального советского народа”, а тому утвердження української державності, наявність української мови як державної сприймається ними як насильна українізація.

Частиною населення України русинство сприймається як один із проявів сепаратизму, загрози внутрідержавного конфлікту на етнічній основі. При цьому простежується розуміння сепаратизму як відокремлення українців-русинів Закарпаття, українців-руснаків Галичини та Буковини від українського етносу в окрему автономію з подальшим рухом у бік приєднання до інших держав.

Ідеологи сучасного “політичного русинізму” розвиток цієї етнокультурної спільноти (етнічної групи або субетносу) українського народу вбачають у виділенні окремого етносу (нації) русинів. Подальший розвиток політичних подій вони бачать у двох напрямках. Перший – створення окремої “Русинської держави” з включенням до її складу території Закарпатської області України та частини територій сусідніх з Україною держав: Румунії, Словаччини, Угорщини, Польщі і навіть частини Балканської Сербії (бачвансько-сремські русини Восводини), де проживають українці-русини. Другий – автономне утворення закарпатських русинів відходить до складу Російської Федерації. Останній посилено підтримується політичними і науковими колами Росії.

Територія Буковини була заселена людьми більш ніж 100 тисяч років тому. Свідченням цьому є численні знахідки примітивних кремінних знарядь і сліди стоянок жител ранньопалеолітичного періоду мешканців Буковинського краю та сусідніх українських територій.

У середині I тис. до н. е. на терені Буковини існували археологічні культури слов'яно-української належності. Тобто поряд з кочовими народами, які приходили і відходили з краю, проживало корінне населення. Зарубинецька, Черняхівська культури належали слов'янським племенам венедів (венетів)².

Проживання слов'ян на Буковині засвідчено численними археологічними знахідками в басейні Дністра та Пруту (дослідження вели археологи О. Черниш, Б. Тимошук, в останні два десятиліття – С. Пивоваров, Л. Михайлина, І. Возний). Слов'янське населення Буковини в VII ст. належало до дулібського союзу племен, а в VIII–IX ст. – до слов'янського союзу тиверців. Археологічні дослідження Буковини (Б. Тимошук, Л. Михайлина) доводять, що в IX–X ст. на Буковині жили племена хорватів.

У IX ст. територія Буковини з переважаючим слов'янським населенням була частиною Київської Русі. У складі давньоруських князівств Буковина перебувала до середини XIV ст.

Про етнічний склад населення Буковини свідчать результати археологічних досліджень та писемні джерела. Переважаючими в цей час (XII–XIII ст.) на терені краю були давньослов'янські селища й городища³. Тільки з XIV ст. у знахідках представлені західнороманські елементи⁴.

Частина сучасних молдавських поселень на Буковині виникла в XIV–XV ст. Більшість з них заснована на місці слов'янських селищ, що припинили своє існування в часи монголо-татарських навал XIII ст. Молдавський літописець XVII ст. Мирон Костін писав, що в Чернівецькому, Хотинському та частково Ясському і Сучавському цинутах (повітах) у XIV–XVI ст. “проживали руські” (тобто українці)⁵. Незважаючи на те, що сильна волосько-молдавська хвиля колонізації в часи входження Буковини до складу Молдавського князівства (XIV–XVIII ст.) привела до значного зростання в краї кількості романського етнічного елементу, ще в середині XVII століття українське населення переважало не тільки в північній частині Буковини, але й у деяких її південних місцевостях, зокрема в Сучавському окрузі⁶.

У кінці XVIII – першій половині XIX ст. природний і механічний приріст населення Буковини зумовлювався тим її соціально-економічним розвитком і політичним становищем, що склалися внаслідок окупації краю Австрією. Переважаючим був

український етнічний елемент, тобто автохтонним населенням краю були українці. Вони представлені мешканцями Дністровсько-Сучавського межиріччя, українцями-горцями Буковинських Карпат, окремими ареалами і населеними пунктами в північній частині Буковини⁷. Згідно з переписом 1774 р., українці становили 69% від усього населення краю⁸.

Українське населення Буковини збільшувалося, природно, ще й за рахунок імміграції з Галичини, Поділля та інших сусідніх територій. Так, у 1766–1767 рр. спостерігався великий потік галицьких переселенців, які осіли, головним чином, у Прутсько-Дністровському межиріччі – села Вікно, Кадубівці, Товтри, Погорілівка, Лашківка, Кліводин, Шишківці, Вербівці, Кучурів Малий, Садгора, Мамаївці, Юрківці, Гаврилівка, Заставна та Прутсько-Сіретському межиріччі – села Молодія, Слобода, Буденець, Кам'яна⁹.

Більшість українців-переселенців, прибувши на Буковину, відразу ж поверталися до православ'я, яке поширилось на Буковині ще в часи входження краю до складу Київської Русі та Галицько-Волинського князівства, хоча елементи первісних вірувань ще досить довго жили в релігії буковинців¹⁰.

Предки сучасних українців на західноукраїнських теренах буквально до початку ХХ ст. називали себе етнонімом “русин”. З формуванням і розвитком українського національного руху в кінці ХІХ ст. та інтенсивних етноконсолідуючих процесів в Україні в першій половині ХХ ст. цей етнонім зник, залишившись лише в невеликій частині українців Закарпатської області України (менше одного відсотка населення цієї області).

Русинами називало себе до початку ХХ ст. українське населення Галичини і Буковини, яке у ХХ ст. повністю перейшло на сучасний етнонім – “українці”, і старого терміна “русини” у наш час не зафіксовано. З цього приводу буковинський політолог І. Буркут писав: “Коли відбувається консолідація нації, то на зміну старим етнонімам часто приходять новий...”

Впровадження нового аутоетноніма “українці” почалося на сході Австро-Угорщини лише в кінці ХІХ – на початку ХХ ст., але процес цей відбувався повільно і спочатку охоплював тільки освічені верстви населення – педагогів, юристів, чиновників, інженерів і лікарів, а також студентів, семінаристів, частину греко-католицьких і православних священиків і особливо гімназистів та школярів взагалі¹¹.

Потрібно відзначити, що в етнічній історії українців протягом багатоговікового періоду відбувалися складні процеси, обумовлені як історичними, так і географічними факторами. Зокрема, Карпатські гори були природною перепорою нормального спілкування між українцями, які заселяли рівнинну частину, прикарпатські і гірські терени, в результаті чого виникали і закріплювались певні відмінні риси в традиційній культурі, мові і навіть у ментальності.

Значну роль у формуванні особливих рис культури і побуту західноукраїнського населення відігравали політичні фактори. Впродовж кількох століть до середини ХХ ст. західноукраїнське населення перебувало в складі різних держав (Австрії, Угорщини, Польщі, Румунії) і під асиміляційним впливом пануючих у цих країнах етносів поступово формувались відмінності в культурі, що було причиною прояву нібито окремої етнічної свідомості.

У той час, коли в основного масиву українців відбувалась консолідація і формування української нації, окремі групи українців затримувались у своєму національному розвитку. Відповідно спостерігалось і збереження старого етноніма в цих груп – «русин». На кінець ХХ ст. через запозичення елементів культури народів, що проживали поряд, позбавлення можливості вільного спілкування етнічна ситуація з різними

групами українців у Словаччині, Сербії, Угорщині, Румунії, Польщі стала настільки складною, що вони все більше віддалялись одна від одної, втрачали спільну мовну і культурну основу, залишаючись об'єднаними лише історичною пам'яттю та давнім етнонімом – «русини».

Розділеність державними кордонами утруднювала спілкування між населенням Центральної та Західної України. Переважну більшість населення у XIX ст. на українських теренах склали селяни, які зазвичай жили замкнутим життям у своїх населених пунктах і мало спілкувалися з мешканцями віддалених сіл і міст. Усе це привело до формування відмінностей у культурі і діалектизмів української мови.

Відповідно, на певній різниці і відмінностях у культурних чинниках прагнуть грати окремі політичні сили з чіткою або прихованою метою.

На думку українських дослідників (О. Мишанич, М. Тиводар, І. Буркут та ін.), політична “проблема русинізму”, штучно створена для майбутнього порушення територіальної цілісності України, послаблення внутрішньої єдності української нації, особливої гостроти набула в 90-х роках XX ст. та в першому десятилітті XXI ст., власне після набуття Україною незалежності.

Проблема політичного русинізму в зазначений вище час стала предметом дискусій політиків, громадських діячів, журналістів та науковців як в Україні, так і поза її межами – у Словаччині, Польщі, Канаді, Росії, Сербії, Молдові. Частина дискутантів ухопилась реанімувати ідеї “політичного русинства” галицьких, закарпатських та буковинських москвофілів другої половини XIX ст., за якими проголошувалось існування окремої русинської нації і пропонувалося створення власної держави («Русинська держава») на основі Закарпатської області України та прилеглих до неї територій Словаччини, Румунії, Угорщини, а також Польщі та Сербії. Ряд науковців стали на шлях об'єктивного висвітлення русинської проблеми¹².

Однак варто звернути увагу на ідеологічні тенденції російської етнологічної науки 90-х років XX – початку XXI ст., відповідно до яких русини трактуються як складова частина російського народу. Наприклад, у 1998 році в Москві Російською академією наук (Інститутом етнології та антропології) було видано енциклопедію “Народи та релігії світу”, де вказується, що, на думку дослідників, нащадки корінного населення Карпатської Русі, частково Київської Русі за самоназвою русини, тобто русичі, галицькі і буковинські русини, як мешканці основних історичних регіонів сучасної Західної України, які також проживають у Польщі, Словаччині, Сербії, Франції, США та інших країнах, незважаючи на довготривале існування у складі різних держав, відірвано від Росії, зберегли російську етнічну самосвідомість, російську мову і православну віру¹³.

Відчуваючи слабку аргументованість доказів “русинського народу” чи “руського багатонаціонального народу”, прибічники виділення русинів-українців в окремий народ або приєднання його до російського народу останнім часом заговорили про менталітет як визначальну рису етносу. Не знаючи традиційної народної культури русинів-українців, а тим більше народної культури національних і етнічних меншин, не бажаючи втрачати зусилля на її вивчення, почали говорити про якісь особливі риси ментальності населення регіонів Буковини, Галичини, Закарпаття. Лунають твердження: про національну й соціальну психологію буковинців і галичан; про те, що русини завжди були лояльними до влади, терпіли навіть дуже негуманні режими; русини не розвалили ще жодної держави; про центральноєвропейський культурно-психологічний менталітет та ін. Висуваючи тезу про “центральноєвропейський менталітет”, прибічники русинського народу вважають, що русини повинні розвинути інтерес до власної локальної держави.

В етнології слово “менталітет” трактується як спосіб мислення, склад розуму, духовний і внутрішній світ особистості. Відповідно, менталітет людини, професійних,

соціальних і політичних груп як прояв особливостей територіальних, державно-політичних і етнічних спільностей перебуває в постійному розвитку. Його зміни визначаються впливом соціально-економічних, політичних, культурних та ідеологічних чинників. Тому нині звично говоримо про менталітет приватних продавців, студентів, учителів, лікарів, партійних діячів, військово-ветеранської еліти, депутатського корпусу різного рівня і т. ін. Відомо, що перераховані та інші професійні групи характеризуються особливим способом і складом мислення, духовного й внутрішнього світу. Своєрідні риси менталітетів характерні також для селянства, робітництва й інтелігенції кожної конкретної держави та етнічних спільнот. Тому звично говоримо про менталітет українського, польського, американського чи австралійського фермера. Проте прибічники русинського народу займаються підтасовкою, коли державно-політичну чи громадянську ментальність прагнуть трактувати як етнічну.

Наука етнологія етнічний менталітет трактує як єдність, однотипність психологічних стереотипів етнічної поведінки. Відповідно, етнічний менталітет не охоплює всіх стереотипів поведінки, а лише їхню психологічну однотипність. Зважаючи на обмеженість названого поняття, етнологія віддає перевагу поняттю стереотипу етнічної поведінки. Виходячи з узагальнень українських етнологів та філософів, можна зробити висновок, що стереотипи етнічної поведінки – це змінний у часі комплекс стандартів поведінки членів етнічної системи, що регулює відносини між етносом та окремою людиною; людей як особистостей між собою; етносу з субетносами; субетносів між собою.

Засади етнічної поведінки нерозривно пов'язані з етнічними спільнотами, тобто з етносами-народом та їхніми етнотериторіальними складовими (етнографічними районами, субетносами, локальними етнографічними групами, етнічними консервантами і т. д.). Такі етнотериторіальні утворення зрідка мають локальну самосвідомість, а їхні члени характеризуються однотипністю психологічних та субетнічних стереотипів поведінки. Все це чудово ілюструє етнічна структура українців Галичини і Буковини та Закарпаття, де в горах Карпатах простягнулися субетнічні кордони гуцулів, бойків і лемків, а на рівнині, в передгір'ї і середньогір'ї проживають долиняни, покутяни, придністряни, що також складають окремі субетноси.

Наявність стереотипів субетнічної та локально-етнографічної поведінки не заперечує єдності етносу. Прикладом цього може бути український етнос. Досить аргументовано й об'єктивно оцінював стереотипи етнічної поведінки українців український етнолог М. Тиводар, який писав: "Для українців характерні безмежна довірливість і поступливість, терпеливість і ввічливість, співчутливість і гостинність, чесність і працьовитість. Чужоземні дослідники відзначали, що їхній фольклор просякнутий почуттям добра, пошани до сім'ї, рідних і близьких, поваги до чужого майна. Лагідні й м'які українці схильні прощати своїх недругів і ворогів, шукати щось добре, порядне й людське навіть у лиходіях, історична доля для українців склалася так, що окремі частини етносу-народу від 300 до 600 років відсутності власної держави були підпорядковані імперіям, в умовах обмеження й заборони розвитку власної культури, в умовах пропаганди другорядності та неповноцінності всього українського, в умовах винищення української інтелігенції. Ця антиукраїнська спрямованість політики імперій формувала певний склад мислення й внутрішнього світу (менталітету) тих соціальних груп населення, які служили чужоземним поневолювачам. Егоїзм, кар'єризм і зажерливість виробили в них брутальну зрадливість і підлабузництво. На догоду імперій ці відщепенці пропагували неповноцінність, другорядність, нікчемність і недоумкуватість власного народу, називали себе малоросами, русинами, угроросами, хохлами і т. д. Вони

вважали, що політична історія й культура власного народу – це ілюзія і не має жодного значення. Нинішня збільшовичена і зросійщена комуно-чиновна знать України, в тому числі Закарпаття, продовжує дотримуватися таких поглядів. Ментальність цього чиновництва така, що воно підтримує всякі антиукраїнські сили та ідеї розчленування державної єдності України шляхом її автономізації. Для виправдання й обґрунтування своєї політики вони залучили “мислителів”, які довільно трактуючи й перекручуючи теорію етносу, очевидно сподіваються на якусь винагороду”¹⁴.

У 70-х роках XIX ст. на Буковині серед місцевої інтелігенції переважали русо-філи-москвофіли, які сповідували міфічну ідею про “єдиний руский народ от Карпат до Камчатки”. Остаточна перемога народовців сталася на початку 80-х років XIX ст. Один із сучасників Юрія Федьковича філолог і політичний діяч С. Смаль-Стоцький на відзначення 20-річчя творчості Буковинського соловія висловився так: “Заслуги Федьковича для Буковини величезні і через те, що він розвіяв у нас темряву вузькоглядності, що він перший показав, що нам нема що відділятися від рідних братів у Галичині, на Україні, бо ми один народ, одна наша мати, один наш язик. Своїми творами звеличав він Буковину на всю Русь, а як він її любить, доказом того єго слово”¹⁵.

Як бачимо, ідея єдності українського етносу у різних регіонах і соборності України була зрозуміла в той час культурним і політичним діячам краю. О. Добржанський, оцінюючи роль Юрія Федьковича у справі формування і розвитку української національної ідеї на Буковині, писав так: “Ю. Федькович ніколи не був на Наддніпрянщині, але вона йому ввижалася як якась казкова країна, яка зберігала українські традиції, яка просякнута історією та вільнолюбним духом”¹⁶.

У кінці XIX ст. С. Смаль-Стоцький у газеті “Буковина” писав, що в народі має бути щось спільне, що могло б об’єднати його до спільної праці. “Тим одним, – зазначав він, – є і може бути лиш ідея національна. Одна лиш ідея національна може в нас будити надію, що колись вплинемо наверх”¹⁷.

Для досягнення успіху, писав С. Смаль-Стоцький “треба змагати до того, щоб вибороти собі незалежність, щоб вийти з упосліженого становища і стати поплич з другими народами до загальної людської культурної праці... Для того то справа самостійности руского народу мусить належати до політичної програми Русинів і з тої точки програмою не можна ані на волос попустити, бо вона є істиною самої програми”¹⁸.

Досить складним було становище русинів-українців Буковини, Галичини і Закарпаття на початку XX ст., особливо з початком і розвитком Першої світової війни, у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни.

Так, у час Великої війни терени Буковини і Галичини стали ареною воєнних дій австро-угорської та російської армій. Відповідно, десятки тисяч місцевих жителів були мобілізовані або добровільно поповнювали військові загопи росіян чи австрійців. Ставлення як місцевої австрійської влади, так і російських окупаційних властей у ході війни до русинів-буковинців було неоднозначним. Підозрюючи місцевих жителів у шпигунстві на користь тієї чи іншої сили суперників, русинів-українців арештовували і розміщували в концентраційних таборах (австрійських) або висилали в глибину Росії на заслання. Про це провів ґрунтовне дослідження буковинський політолог І. Буркут, який констатував, що за підтримки місцевих москвофілів царські чиновники вже під час першого зайняття Буковини в 1914 р. розгорнули наступ на все українське – школи, культурні заклади, публікації. Було заборонено українські видання, натомість запроваджували російську мову. Тобто з перших днів перебування росіян на Буковині проводилася суцільна русифікація. З цього приводу перший президент Буковини (листопад 1918 р.) О. Попович писав: “Зачалася славна господарка російських чиновників і

попів серед нашого народу, щоби зробити за “адін” час” з українців “адін народ” з москалями по мові й по вірі”¹⁹.

Не краще поводитися з місцевими жителями і австрійські військові власті. Під час повернення австрійських військ на Буковину розгорнулись репресії проти москвофілів, які співпрацювали з російськими окупаційними військами та часто-густо проти простих мешканців, які підозрювались у зраді та антиавстрійській діяльності. Як результат такого ставлення до місцевого населення десятки тисяч русинів-українців покинули Буковину і Галичину, де велись воєнні дії²⁰.

Багато буковинців емігрувало в цей час до Канади, де їх, а також попередньо прибулих на постійне проживання, з підозрою про шпигунську діяльність вважали агентами Австро-Угорщини і запроторювали до місцевих концентраційних таборів.

І. Буркут зазначає: “Події Першої світової війни виявилися певного роду катализатором, що прискорив процеси зміни етноніма “русини” на новий “українці” – в Галичині і Буковині... Ідеалізований образ Росії, який упродовж десятиліть штучно підтримувався у громадській свідомості галичан і буковинців місцевими москвофілами (у більшості своїй – священиками, було замінено набагато реальнішим сприйняттям, заснованим на власному життєвому досвіді місцевих мешканців”²¹.

Отже, можна зробити висновок, що в Галичині й на Буковині етнонім “русин”, який ще існував у кінці ХІХ – на початку ХХ ст., зникає. На його місце приходять етнонім “українці”. Цьому сприяла орієнтація населення на створення незалежної Української держави, швидке зростання української національної свідомості.

1. Магочи П. Карпато-русини у Америки / П. Магочи // Нова думка. – 1979. – № 23. – С. 69–73; Магочи П. Формування національної свідомості: Підкарпатська Русь (1848–1948) / П. Магочи. – Ужгород, 1994. – 296 с.; Магочій П. Р. Народ нивыдыкы: Ілюстрована історія карпаторусинів / П. Р. Магочій. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2007. – 120 с.; Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Русі / І. Поп. – Ужгород, 2001. – 12 с. Поп І. Русинська політична думка за 150 років / І. Поп // Русинський світ. – Т. 2. – Ужгород, 2001. – 162 с.; Поп І. Русинська політична думка за 150 років // Русинський світ. – Т. 2. – Ужгород, 2001. – С. 25–38; Сидор Д. Карпатська Русь – изначальная Русь! / Д. Сидор // Русин. – 2007. – № 13. – С. 101–107; Сидор Д. Притисянская (Подкарпатская) Русь – чудом уцелевший осколок Святой Пра Русі / Д. Сидор // Русин. – 2005. – № 2. – С. 124–129.
2. Тимошук Б. О. Слов’яни Північної Буковини V–IX ст. / Б. О. Тимошук. – К., 1976. – С. 47.
3. Кожолянко Г. Етнографія Буковини / Г. Кожолянко. – Т. 1. – Чернівці, 1999. – С. 44.
4. Тимошук Б. О. Шипинська земля за археологічними даними / Б. О. Тимошук // Сучасне і минуле Північної Буковини. – К., 1973. – Т. 2. – С. 26.
5. Costin M. Letopisul Tarii Moldovei de la Aron V. Opere / M. Costin. – Bucuresti, 1959. – P. 233.
6. Державний архів Чернівецької області. – Ф. 1, оп. 1, спр. 23, арк. 2–18.
7. Martinowicz I. Historische Zeugnisse uber dieaaltesten Beherscher und Einwohner der Bukowina in der Moldau / I. Martinowicz. – Czernowitz, 1887. – S. 27.
8. Kaendl R. F. Die Ruthenen in der Bukowina / R. F. Kaendl, A. B. Monastyrski. – Bd. I–II. – Czernowitz, 1889–1890. – S. 89.
9. Zeiglauer E. Geschichtliche Bilder aus der Bukowina. XIII / E. Zeiglauer. – Czernowitz, 1901. – S. 37.
10. Кожолянко Г. Етнографія Буковини. Названа праця. – С. 49.
11. Буркут І. Историческая судьба галицкого и буковинского русинства. Финал / І. Буркут // Русин. – № 3 (17). – Кишинев, 2008. – С. 47–48.
12. Мишанич О. В. Карпаторусинство, його джерела й еволюція у ХХ ст. / О. В. Мишанич // Карпатська Україна. – 1992. – 19 листопада; Карпати нас не розлучать. – Ужгород : Срібна Земля, 1993; Турій О. Галицькі русини між москвофільством і українством (до питання про так зване “старорусинство”) / О. Турій // Третій Міжнародний конгрес українців (Харків,

- 26–29 серпня 1996 р.). Історія. Ч. 1. – Харків, 1996; Mušinka M. Rusíni – Ukrajinci – jedna národnos / М. Мушінка // Нове життя. – 1997. – С. 31–32.
13. Народы и религии мира. Энциклопедия. – М., 1998. – С. 44.
14. Тиводар М. Політичні та теоретичні аспекти етнічних процесів на Закарпатті ХХ ст. // Срібна Земля (Ужгород). – 1994. – 19 лютого. – С. 11.
15. Добржанський О. Формування ідеї соборності незалежної України на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. / О. Добржанський // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Т. 21–22. – С. 163.
16. Там само.
17. Смаль-Стоцький С. Політика реальна / С. Смаль-Стоцький // Буковина. – 1996. – № 2. – С. 19.
18. Там само.
19. Діло. – Чернівці. – 1916. – 23 квітня.
20. Буркут І. Русинство: минуле і сучасність / І. Буркут. – Чернівці : Прут, 2009. – С. 32.
21. Там само. – С. 99.

Георгій Кожолянко
(г. Черновці, Україна)

Русины-руснаки-украинцы в Галичины, на Буковине в конце ХІХ – начале ХХ вв.

Русины-руснаки (по этнонимам ХІХ в.) Галичины и Буковины не имеют отличительных от украинцев определяющих черт духовной, материальной культуры и быта, которые бы побуждали к выделению их в отдельный этнос. Проблема политического русинизма в указанное выше время стала предметом дискуссий политиков, общественных деятелей, журналистов и ученых как в Украине, так и за ее пределами – в Словакии, Польше, Канаде, России, Сербии, Молдове.

Отдельные политики для выделения русинов как народа, вместо объективных фактов по происхождению, материальной и духовной культуре русинов, на первый план выдвигают организационные основы (существование различных русинских обществ). Украинская академическая наука использует различные источники (археологические, письменные, этнологические – полевые исследования) для объяснения явлений в жизни украинцев.

На Буковине этноним “русин”, который еще существовал в конце ХІХ – начале ХХ в. исчезает. На его место приходит этноним “украинцы”.

Ключевые слова: политики, русины, исследования, народ, факты, культура.

Georgyy Kojolianko
(Chernivtsi, Ukraine)

The Ruthenians-rusnaks-ukrainians in Galicia, Bukovyna in the late ХІХ – early ХХ century

The Ruthenians Rusnaks (by the ethnonyms of the nineteenth century) of Galicia and Bukovyna have not different distinguishing features spiritual, material culture and everyday life that would encourage them to release a separate ethnic group from the Ukrainians. The problem of political rutheniam in the aforementioned time became the subject of the discussion of politicians, public figures, journalists and scholars both in Ukraine and abroad – in Slovakia, Poland, Canada, Russia, Serbia, Moldova. Some politicians for allocation of Ruthenias as people rather than objective facts of origin, material and spiritual culture of Ruthenias make account of organizational principles (existence of different Ruthenias societies). Ukrainian academic science uses a variety of sources (archaeological, written, ethnological – field research) to explain phenomena in the life of the Ukrainians. The ethnonym the “Ruthenias” that still existed in the late ХІХ – early ХХ century disappears in Bukovyna. The ethnonym of the “Ukrainian” comes in its place.

Key words: politicians, Ruthenias, researches, people, facts, culture.